صمد بهرنګي
ژباړه: ف. رووفي

02.06.09

کوراوغلو او ګنجی حمزه (شپږمه او وروستی برخه)
له حسن پاچا او ګنجي حمزه څخه د کوراوغلو انتقام

کوراوغلو د ګنجي حمزه سره خپل سرنوشت هغوی ته واوره. پهلوانانو هر يو د هرې څنډې نه وويل چې: زه همدا اوس ځم قيرآت راولم او د حسن پاچا سر په نيزه کې راوړم.
کوراوغلو ټول غلي کړل او وی ويل: ښه ده زه خپله په آس پسې ولاړ شم. قيرآت ماته سترګې په لار دی. دغه وخت کوراوغلو راپورته شو اود سر نه يې تر پښو پورې يې جنګي جامې واغوستلې، تيره توره يې تر ملا کړه، سپر او ډال او نور جګړييز لوازم يې راوخيستل او پوستين يې واغوست او ساز يې پر ولې ځانله يې پياده د توقات لار ونيوله. شپه او ورځ يې مزل کاوه، سر يې بالښت و نه ليد او سترګو يې خوب. څو د توقات ښار ته ورسيد. تياره خوريدله. کوراوغلو د يوې بوډۍ ښځې ور وټکاوه، بوډۍ ښځې ور بيرته کړ. کوراوغلو بوډۍ ته څو روپۍ ورکړې چې خواړه ورته تيار کړي او پريږدي چې د دې په کور کې شپه تيره کړي.
د ماښام ډوډۍ يې چې وخوړه او دسترخوان يې ټول کړ، بوډۍ د کوراوغلو ساز ته پام شو او وی ويل:مينه اوس ساز دې راواخله لږ څه ووايه چې يې واورو.
کوراوغلو وويل: نياجانې، اوس د خوب وخت دی، سبا سهار به يې درته وغږوم.
بوډۍ وويل: سبا زه د حمزه بيګ واده ته ځم. که غواړې اوس يې وغږووه او که نه غواړې مه يې غږووه.
کوراوغلو وويل: حمزه بيګ څوک دی نياجانې!
بوډۍ وويل: حمزه بيګ د حسن پاچا زوم دی... نه بيرونډکی او زړه ور ځوان دی. وايې يو کوراوغلو نه پوهيږم څه شی دی.... ته يې پيژنې؟
کوراوغلو وويل: ښه، نوم مې ورله اوريدلی دی؟
بوډۍ وويل: حمزه لاړ او د هغه آس يې نيولی راووست، حسن پاچا ده ته د «بيګي» لقب ورکړ او سربيره پر دې يې خپله لور «دونا بي بي» هم ورکړه. سبا يې واده دی. زه به هم د جونو او ناوی خدمت وکړم. بايد سبا وختي پاڅيږم او لاړه شم.
کوراوغلو وويل: نياجانې! ته پوهيږې د کوراوغلو آس چيرته ساتي؟
بوډۍ وويل: د حسن پاچا په غوجله کې. خو وايي آس ليونی دی. هيڅوک خوا ته نه پريږدي. د حسن پاچا ټول مهتران يې ټپيان کړيدي. اوس ورته وربشې او واښه د غوجل د بلې له سوري نه غورځوي.
هغه څه چې د يادولو وړ وو کوراوغلو ياد کړل او اخر يې وويل: نياجانې، ستړی يم ښه ده چې بيده شم.
بوډۍ وويل: واوره وګوره څه وايم. ښه ده ته هم سبا واده ته راشې او ساز وغږوې او سندرې ووايې، روپۍ به لاس ته راوړې. توکي ندي، د پاچا د لور واده دی.
لنډه دا چې بيده شول. سهار کوراوغلو پاڅيده او د تيرې ورځ په شان يې جامې واغوستلې او يو څه روپۍ يې بوډۍ ته ورکړې او وی ويل: که شپې ته راغلم په دغو روپو به راته خواړه تيار کړې او که رانغلم ستا شوی.

* * *

کوراوغلو تلو تلو څو د حسن پاچا ماڼی ته ورسيد، هلته يې څه وليدل؟ داسې يو جشن يې وليد چې تر اوسه يې چا ساری نه و ليدلی، د مجلس خلکو چې واوريدل چې يو ناآشنا عاشق راغلی دی، خوشاله شول او کوراوغلو يې په راکښلو راکښلو د واده مجلس ته يو وړ.

حسن پاچا د کوراوغلو ونی او تنې ته نظر واچاوه، داسي عاشق يې وليد چې لوړه ونه، سرور ولي او د نر غوايي په څير څټ لري او بريتونه يې د غوړو تر نرمو اووښتي دي. لذه دا چې هيڅ ورته والی د هغو عاشقانو سره نلري چې ده ليدلي دي. پوښتنه يې وکړه:
ـ عاشقه د کوم ځای يې؟
کوراوغلو وويل: د آن برقاف
پاچا وويل: کوراوغلو پيژنې؟
کوراوغلو وويل: ډير ښه يې پيژنم. په داسي بلا يې اړولی يم چې خو دنيا ودانه وي، هير به مي نشي.
حسن پاچا پوښتنه وکړه په څه بلا؟
کوراوغلو وويل: پاچا دي سلامت وي، کوراوغلو يو لعنتي ليونی آس لري قيرآت ورته وايي.
د پاچاګانو نه يو تن غوښتل څه ووايي خو حسن پاچا يې مخه ونيوله او بيا يې کوراوغلو ته وويل:
ـ ښه، ويل دي.
ـ هو، قربان، ښه آس دی، افسوس چې ليونی دی. يوه ورځ د ورځو نه تللم، همدا ساز مي هم پر ولي پروت و، سمدلاسه يوه ډله رانه تاو شوه او سترګي راته وترلي او د ځان سره يې بوتلم. چيرته لاړم او څنګه لاړم، نور ورباندي نه پوهيږم. چې سترګي مي وغړولی د غره په سر کي وم او پلن څټی ځوان مي مخي ته ولاړ و. مه وايه چې دلته چنلی بڼل دی او هغه پلن څټی ځوان هم خپله کوراوغلو دی. ولي يې زه هلته وړی وم يو عجيبه او د اوريدو داستان لري. مه وايه چې بيا دغه آس ليونی شويدی. هر څومره دوا درمل يې وکړل ګټه يې ونکړه. هيڅوک نه پريږدي چې ورباندي سپور شي. هر څوک چې جرئت وکړي او ورنژدې شي په لغتو او غاښو يې توټی توټی کوي. کوراوغلو يو حکيم او کيميا ګر دوست درلود، وريسي ورځي او پيدا کوي يې. مور مری حکيم وايي آس پيرانی شويدی، بايد څوک راشي کيني او درې شپې ورځي ورته ساز وغږوي او ورته لوبې ووايي څو پيريان يې پريږدي او تري لاړ شي. هغه وخت کوراوغلو په ساز غږولو او لوبو ويلو بلد نه و، نو په عاشق پسي ګرځيدل چې زه بيچاره يې ګير کړم.
غرض دا چې سر مو نه خوږوم، زه يې تيله کړم او د آس مخې ته يې وغورځولم. نو دغه درې شپې او ورځې راباندې څه تير شول، خدای پوهيږي.
حسن پاچا په وارخطايي پوښتنه وکړه: آس څنګه؟ حال يې ځای ته راغی؟
کوراوغلو وويل: پوره ځای ته راغی. له هغه ورځي نه کوراوغلو د ساز او آواز يادول پيل کړ. وايي اوس هم په لس پنځلس ورځو کي يو وار بيا آس بی سوره کيږي، نو کوراوغلو ساز راخلي او سندرې وايي او د آس حال خپل ځای ته راځي.
بيا يو پاچا غوښتل چې خبرې وکړي، حسن پاچا ورباندې سترګي برندې کړی او غلی يې کړ. وی ويل: عاشقه، اوس لږ ساز وغږوه او سندره ووايه چې واورو يې.
کوراوغلو وويل: څه ووايم؟
حسن پاچا وويل: تا خو قيرآت ليدلی، ووايه ونه او تنه يې څنګه ده، نخښي يې څه دي.
کوراوغلو وويل: پاچا دي سلامت وي. لعنتي ښه آس دی افسوس چې ليونتوب يې راپاريږي.
وروسته يې ساز سينې ته جوخت کړ او وی ويل:
پاچا د قيرآت نخښي له ما نه غواړي، قيرآت داسي آس دی چې وزر يې د ريښمو دي. هسکه يې غاړه چې د جګړې په ډګر کي هيڅکله نه ټيټيږي. له بهانه يې ملا نری ده او د وړي ليوه نه لا خوراکی دی، په توره شپه کي هم خپله لار مومي. د جګړي په ډګر کي هيڅکله خپله سپرلی نه پريږدي. د کوراوغلو آس د ده په شان ليونی دی.
حسن پاچا وويل: قيرآت چې دي دومره وستايه اوس زما په غوجله کي دی. وايه، کوراوغلو نارينه دی که زه چې آس مي تري راوړی دی؟ کوراوغلو وويل: که رښتيا دې آس ورنه راوړی وي نو ته نارينه يې. خو نارينه سرې نورې زياتي نخښي هم لري. واوره دغه نخښي هم لري:
د زړه ور سړي نخښي واوره: نارينه په يکي سر د غليم په لښکر وردانګي او کله چې چيغه کړي او ميدان ته راشي دښمن د تيښتي پرته بله لار نلري. نارينه هغه څوك دی چې د تسليمي سر نه ټيټوي او د مرګ په وړاندې هم د خپلو ملګرو نه مخ نه ګرځوي. دښمن د نارينتوب او زړه ورتيا لافي وهي، خو نارينه او زړور بايد د شرمښ نه ګډه خلاصه کړي.
حسن پاچا وويل: عاشقه، دا نخښي چې دې وويلي لرم يې. ته به يې په خپله هم وګوری. اوس راځګ شه چې قيرآت ته ورشو وګورو علاج يې کولی شي که نه.
کوراوغلو د دې خبرې په اوريدو سره خوشاله شو خو خپله خوشالي يې څرګنده نه کړه. وی ويل: ښه ورښو. خو زما شرط دا دی چې زه د غوجلي نه بهر کينم او ساز غږوم. ته هم د دروازې له سوري نه آس ته ګوره که دې وليد زما ساز آواز څه اغيزه وکړه، خبره نشته، دننه ورځم او بيا ساز غږوم که اغيزه يې ونکړه بيا که مي څټ هم ووهی حاضر نه يم غوجلي ته ورشم. آخر زه پوهيږم چې څومره رذيل حيوان دی.

پاچا ومنله، پاخیدل روان شول او د غوجلي مخې ته ورسیدل. کوراوغلو د ور له سوري نه وکتل ویې لید چې په قیرآت یې بوی لګیدلی او سترګې یې ورته نیولي او غوږونه بوخ کړیدي. ځان یې ځنډې ته کړ او وې ویل: اوس تاسو آس ته ګورئ زه هم ساز غږوم.
پاچاګان د میړیانو او ملځانو په شان راټول شوي وو او د ور له سوري نه یې غوجلې ته سترګې نیولي وې. کوراوغلو ساز سینې ته جوخت کړ او وې ویل:
- زمونږ د وطن جنګیالي په ډګر کې په میړانه ودریږي او د مرګ تر ګرې پورې له غلیمه نه تښتي. یوازې نامرده له پیغوره نه شرمیږي. هیڅکله ګیدړ د لیوه غوندې زړه ور نه دی. ملګري مې ډله ډله، پر تیزو آسونو سپاره، مصري توري قیرآت د کوراوغلو د غږ په اوریدو سره د ومره خوشاله شو چې نڅا او ګډا یې پیل کړه، ته به وایې غوجله یې ونړوله.
حسن پاچا له ډیرې خوښي نه پوهیده څه وکړي. د دوستانو ځنګ ته به ورغی او ویل به یې: وګورئ! څنګه نڅا کوي.
کورواغلو چې لوبه بس کړه، حسن پاچا وویل: عاشقه، ته ژر دننه ورشه، که علاج دې ورله وکړ د دنیا په مال به دې موړ کړم. اوس کوراوغلو پوهیږي چې د نیا د چا په لاس کې ده. نور د میړاني او ځوانمردی لافې نه وهي.
ور یې بیرته کړ او کوراوغلو یې ورننویست. کوراوغلو ساز سینې ته جوخت کړ او عاشقانه سندره یې وویله چې یوازې قیرآت یې غږ اوریده، وروسته یې د قیرآت د غاړې نه لاسونه تاو کړل او په سر او مخ یې ښکلولو. قیرآت هم ځان کوراوغلو پورې سولولو او داسې یې ښکلولو چې ته به وایې غوا خپل خوسی څټي.
کوراوغلو ناڅاپه ټوپ کړ او په هوش شو، ته به وایې له خوبه راویښ شو. له ځان سره یې وویل: ای نادان زړګیه، څه کوې؟ دښمن درنه چاپیر دی او چاپیر دی او ته ځان په ناخبرۍ کې اچوې؟
ژر یې ځان ګوښه کړ او وې ویل: پاچا، تاسې ځنډې ته شئ. زه آس بهر ته راوباسم لږه هوا وخوري. بیا به یې ستاسو په لاس درکړم وربانديې سپور به شې. خو پاچا، باید انعام پوره راکړې. دا کار ډیر سرخوږی لري! حسن پاچا وویل: ډاډه اوسه، دومره طلا دې پر سر وشیندم چې ته ووایې بس دی. خو لږ صبر وکړه څو مونږ لاړ شو. ډاریږو بیا څه کار راپیښ نشي.
پاچاګانو په منډو منډو ځانونه د کلا برج ته ورسول او هلته کښناستل او سترګې یې غوجل ته نیولي وې. پاچاګان چې لاړل کوراوغلو د آس زین پیدا کړ او د قیرآت پر شا یې کیښود او په تړلو او سمولو یې شروع وکړه.
اوس د ګنجي حمزه بیک، د حسن پاچا د زوم حال واورئ.
ګنجي حمزه د دونا بي بي د ماڼۍ بیخ ته ولاړ و او زاري یې کوله چې ور ورته پرانیزي او دې دننه ورشي. دونا بي بي وربانديې ملنډې وهې او د پاسه یې پر سر او مخ اوبه شیندې. حمزه ناڅاپه ولیدل خلك د کلا د برج په لور منډې وهي، پوښتنه یې وکړه: څه خبره ده؟
وې ویل: خبر نه یې؟ یو عاشق راغلی او د قیرآت درملنه یې وکړه او اوس غواړي قیرآت میدان ته راولي.
د دې خبرې په اوریدو سره د ګنجي حمزه زړه ډوب پریوت او ژبه یې په تالو پورې ونښته او پر هغو پسې یې په منډو او ژړا کولو شروع وکړه. کله چې برج ته ورسیدل ګنجي حمزه ځان حسن پاچا ته ورساوه. او په ویره او رپیدو یې وویل: حسن پاچا، بیچاره شوی، عاشق څوك دی؟ دغه په خپله کوراوغلو دی!
حسن پاچا د مسخرې نه ډکه موسکا وکړه او وې ویل: حمزه پوهیږم چې درد دې څه شی دی، لا اوسه دې دونا بي بي نه پریږدي چې ورشې؟ کیداې شي ورو ورو په لاره او ارامه شي. غم مه کوه.
حمزه وویل: پاچا، څو وخت تیر نشي فکر وکړه. کوراوغلو اوس راځي او کلا دربانديې ورانوي.
حسن پاچا بیا وخندل او وې ویل: ښه، څه چې دونا بي بي درته منتظر ده!
ګنجي حمزه له برجه راکوز شو. بله لاره یې نه وه غوجلې ته راغی، ویې لید چې کوراوغلو پر قیرآت سپور شوی او میدان ته ځي، ورمنډه یې او په خندا کې وویل: اې کوراوغلو له قدمونو دې ځار شم څه پر وخت راورسیدلی پوهیدلم چې رابشی. ستا له بخته زه هم د روزې ښښتن شوم او د بیګې لقب مې واخیست او ...
کوراوغلو د قهر نه په ډك نظر حمزه ته وکتل. حمزه پر ځای وچ کلك شو او رنګ یې د زعفران په شان ژیړ شو.
کوراوغلو وویل: حمزه تا د هغه چا سره خیانت وکړ چې تا ته یې پناه درکړې ده. ستا موخه پیسې، مقام او شخصي ګټه ده. ته خلکو ته له خانانو او پاچاګانو لا هم خطرناك یې، ځکه اقلا سړی پوهیږي چې دوې دښمنان دي، خو ته د دوست په جامه کې راغلی، او داسې کار دې وکړ چې زه له تا نه ملاتړ وکړم او یاران خپه کړم. په چنلي بڼل کې دې بی اتفاقي واچوله او پاچاګان دې زړه ورکړل چې چنلي بڼل ته لښکر راولیږي.
حمزه ځان د مړي په شان واچاوه او وې ویل: ستا له قدمونو ځار شم کوراوغلو، ما وبخښه. اوس پوه شوم چې څومره سهوه مې کړې ده، وروسته له دې قول درکوم.....
کوراوغلو پریښود چې خبره تمامه کړي، توره یې راویسته او د ګنجي څټ یې ووهو چې لس متره آخوا ولوید. آس یې پونده کړ او قیرآت د شاهین په شان وزرې خورې کړې او والوت او کوراوغلو یې د میدان منځ ته ورساوه.
حسن پاچا پاسه د برج نه آواز وکړ: اې، عاشقه، لږ یې آخوا دیخوا په لاره بوځه چې وې وینو.
کوراوغلو قیرآت ته اشاره وکړه او قیرآت په میدان کې دوړې او خاورې باد کړې چې حسن پاچا له خوشالي یا ښایي هم له ډاره د برج د پاسه په رپیدو شروع وکړه او وې ویل: عاشقه، د آس سواري دې هم زده ده!
کوراوغلو خپل ساز راواخیست او وې ویل:

حسن پاچا نور د میرانۍ لافې مه وه، اوس دې لا چیرته لیدلي ده، توره وهل مې هم زده دي. میړني یاران مې که له چنلي بئل نه راورسیږي، ښار او کلا به دې له سربازانو تشه شي، کوراوغلو یم له چنلي بئل نه راغلی یم، وینې چې د عاشق په جامه کې پر قیرآت سپور یم. دغسې په زرهاوو هنرونه مې زده دي او غښتلي یم.
د پاچاګانو یو تن وویل: حسن پاچا، زه چې ورته ګورم عاشق راته نه ښکاري، بلا دې لري وي، نه چې پخپله کوراوغلو وي!
حسن پاچا ګنې بیده و او له خوبه راویښ شو او ولړزیده او وې ویل: نه زړګیه، کوراوغلو چیرته و، یعنې مونږ دومره احمقان یو چې کوراوغلو راشي او مونږ ټولو نه خره جوړ کړي او قیرآت بوځي؟
کوراوغلو بیا وایي: مونږ ته "مراد بګلی" وایي، په میدان کې په میړانه ودریږو د لوړو غرونو په سرونو د خانانو او پاچاګانو د کاروانونو مخه نیسو. په غرونو او دښتو کې شوماشور جوړ وو او که چیغه کړم سربازان دې ښار او کلا پریږدي او تښتي.
حسن پاچا ولید چې اوبه یې له سره تیرې او له ورخه اوښتي دي، دنیا یې په سترګو تورتم شوه او لړزه یې پر اندامونو پریوته. امر یې وکړ سمدلاسه د کلا دروازې وتړي او کوراوغلو ونیسي.
کوراوغلو ولید د کلا یوه دروازه وتړل شوه حسن پاچا یې منع کړ او وې ویل: له قاصده مې خبر واخیست وایي: کلا پنځه لارې لري که چیغه کړم ټولې لارې به خالي شي.
دا یې وویل او غوښتل یې له دویمې لارې لاړ شي لښکر یې مخه ونیوله، کوراوغلو تیره توره راوویستله او د لیوه په شان چې په رمه ورځي پر لښکر ورغی او سرونه د بادرنګو د غړانکو په څیر پر ځمکه غورځیدل خو لښکر دومره ډیر و چې لار نه خلاصیده.
کوراوغلو راستون شو چې له دریمې دروازې لاړ شي. هلته هم دومره ډېرې او شګې اچول شوي وې چې آس په سختي سره لاره موندلای شوه. کوراوغلو بیا پر لښکر ورننووت او مړي یې پر مړو ډیرې کړل. قیرآت هم په منګلو او غاښونو سره د کوراوغلو نه کم نه و.
د توقات کلا دریو خواوته وچه ده او یوې خوا ته یې اوبه دي. د تونا سرکشه سیند (د انوب سیند) و. حسن پاچا دغه لار خلاصه پریښې وه چې کوراوغلو یا د سربازانو په لاس ووژل شي او یا خپله په اوبو ورګډ شي او ډوب شي.
کوراوغلو ولید چې ټولې لارې تړلي دي، هر څومره هم توره وچلوي او سربازان ووژني لارې به لا بندې شي. د تونا سیند پر لور یې نظر واچاوه ویې لید لاره خلاصه ده، قیرآت یې هغه خوا ته وزغلاوه او وې ویل:
آس به زغلووم څو د دښمن زړه وچوم. نن باید د اوو کالو باج او خراج له پاچا نه واخلم، ځکه قیرآت به لکه لامبوزن د تونا د سیند نه پورې وځي.
دا یې وویل! په اوبو ورګډ شو. اوبه د آس تر غوږونو راوختلې. کوراوغلو ولید چې اوبه ډیرې تیزې دي او آس په ناهیلي سره لاس او پښې وهي. لاسونه یې د قیرآت تر غاړې تاو کړل او چیغه یې کړه:
اي زما هوسۍ مزله آسه، ای زما شاهین وزره آسه، تیزشه، تیز شه، هر سهار او ماښام به دې پالنه کوم. د طلا به درته نعل جوړ کړم، هر څرنګه چې کیدای شي ما له دې ځایه وباسه او چنلي بئل ته مې ورسوه.
قیرآت د کوراوغلو د آواز په اوریدو سره ګنې والوت او په لامبو وهلو سره یې ځان د سیند بلې غاړې ته ورساوه.
کوراوغلو راستون شو او وې کتل حسن پاچا لا اوس هم د برج نه راکوز شوی نه دی، چیغه یې کړه:
اي هی پاچا، دا ځل په برج کې پټ شوی، د لاسه مې ووتلی، بل ځل به ګورو چیرته به تښتی. بیا د یو بل سره ګورو!....
دا یې وویل او روان شو، تلو تلو څو چنلي بئل ته ورسید. قیرآت همدا چې د چنلي بئل هوا بوي کړه داسې وشنېد چې آواز یې په غر او کمر کې انعکاس وکړ. یاران ټول د کوراوغلو نه چاپیر شول او پوښتنه یې وکړه:
کوراوغلو، ستړی مشي! وایه څه دې ولیدل؟ څنګه دې آس پیدا کړ او را دې ووست؟
کوراوغلو ورته خپل سرګذشت د ژرندې نیولې تر تونا د سیند پورې بیان کړ. یارانو له دې کبله چې دې یې خپه کړی و، پیښمانه شول او سرونه یې ځوړند ونیول.
کوراوغلو وویل: ناراحته کیږی مه، تاسې په حق وی. ما باید په هر کس او ناکس باور نه وای کړی او د آس کلي مې ګنجي ته نه وای ورکړی. اوس کار شویدی، خو پوه شی چې ماته کوراوغلو وایي!
نګار بي بي ولید چې کوراوغلو بیا له چته ووځي یارانو ته یې سترګک وواهه او وې ویل: کوراوغلو، مونږ پوهیږو چې ته رښتیا کوراوغلو یې، که نه نو مونږ دې پر شاوخوا نه راټولیدو! رښتیا ده میړنې یې، زړه ور یې، د کار په چل پوهیږی خو زمونږ په منځ کې دې پاتې وي، تلك تور یې او سر او بر دې زیات تعریف نلري!
یارانو ټولو وخندل. کوراوغلو په خپله هم وخندل. بیا یې ساز سینې ته جوخت کړ او وې ویل:
اې ښایستې چې تور مې بولی، مګر ستا وریځې تورې نه دي؟
څنې دې چې په غاړه پرتې دي، مګر تورې نه دي! ای د چنلي بئل ښکلې، د لمر او سپوږمۍ په شان پر سپین مخ دې خال مګر تور نه دی؟ کوراوغلو ته د ځان نه ګرانه یې . ساز آواز ته مې غوږ ونیسه، هغه رانجه چې دې پر سترګو راکښلي مګر تور نه دي؟

دوبی - ۱۳۴